

YEREL KALKINMA AÇISINDAN GİRİŞİMCİLİK VE TİCARET BECERİSİ: GMKA KAPSAMINDA BİR ANALİZ

Selçuk IPEK
Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF, Maliye Bölümü
selcukipek@comu.edu.tr

Mehmet ÖKSÜZ
Bilim Uzmanı,
oksuzmehmet@msn.com

Geliş Tarihi: 02.05.2016
Kabul Tarihi: 14.06.2016

ÖZ

Belirli bir bölgede yaşayan toplumun, kendi bölgelerinin değerlerini kullanarak katma değer yaratması ve dolayısıyla bölge toplumunun yaşam kalitesinin artırılmasının sağlanması anlamına gelen yerel kalkınma kavramının en önemli etmenlerinden birisi bölge halkının girişimcilik kapasitesidir. Öyle ki, girişimciliğin daha yüksek olduğu yerlerde refah seviyesinin ve yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu bir gerçektir. Bu çalışmada, GMKA içinde yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerinin, yerel kalkınmanın en önemli faktörlerden olan girişimcilik derecesinin belirlenebilmesi ve hangi ilin diğerine göre avantajlı olduğunun tespit edilebilmesi için 11 değişkenden oluşan bir ticaret becerisi endeksi oluşturulmuştur. Endeksi oluşturan 11 değişkenin tamamı resmi kurumlardan elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Balıkesir ilinin endeks değeri 77,77 olurken, Çanakkale ilinin endeks değeri ise 30,55 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, Balıkesir ili Çanakkale iline göre, yerel potansiyelleri kullanarak katma değer yaratma konusunda daha ileride bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Yerel Kalkınma, GMKA.

**ENTREPRENEURSHIP AND TRADE ABILITY IN TERMS OF
LOCAL DEVELOPMENT: AN ANALYSIS IN THE SCOPE OF GMKA**

ABSTRACT

The entrepreneurial capacity of local community is one of the important factors of local development concept referring to creation of value added by using the value of their regions by local communities living in a particular region and the increase of the quality of life of local community. Therefore, it is a fact that welfare and the quality of life are

higher in places where entrepreneurship is in a higher level. In this study, in the context of Balıkesir and Çanakkale provinces within the scope of the South Marmara Development Agency (GMKA), a trade ability index consisting of 11 variables was created to determine the degree of entrepreneurship, the most important factor of local development and to identify which province is more advantageous than the other province. All of the 11 variables make up the index were obtained from official institutions. As a result of the analysis performed, the index value of the province of Balıkesir is 77.77, while the index value of Canakkale province is found to be 30.55. According to these results, Balıkesir province is more advanced than Çanakkale province in the creation of value added by using local potentials.

Keywords: Entrepreneurship, Local Development, South Marmara Development Agency.

GİRİŞ

II. Dünya Savaşından sonra önemi artan kalkınma kavramı yerel açıdan değerlendirildiğinde, çoğunlukla yerel değerleri faaliyete geçirerek yerel toplumun yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

Girişimcilik de, bu yerel potansiyeli özel sektör eliyle ortaya çıkarabilmenin tek yolu olarak görülmektedir. Girişimcilikle beraber; üretim, ürün çeşitliliği, kalite, istihdam ve tahakkuk eden vergi miktarı da doğru orantılı bir biçimde artış göstermektedir. Böylece girişimcilikle, hem yerel potansiyeller gün yüze çıkmış olacak hem de yerel kalkınma ivme kazanacaktır.

Çalışmada, Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) içerisinde yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerilerinin birbirleri ile kıyaslanarak, ticaret becerisinde ve dolayısıyla girişimcilikte hangi ilin daha önde olduğunun tespiti amaçlanmıştır.

Çalışma dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde ilk olarak genel anlamda kalkınma kavramına değinilmiş, daha sonrasında yerel kalkınma kavramı ve yerel kalkınmanın amacı tartışılmıştır.

İkinci bölümde ise, girişimci ve girişimcilik kavramları tartışılmış, daha sonrasında da kalkınma ve girişimcilik ilişkisi kurulmuş ve ayrıntılı olarak bu ilişki üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde de, yerel kalkınma ve girişimcilik ile ticaretin arasındaki ilişki üzerinde durulmuş, bu kavramların birbirini nasıl etkilediği anlatılmıştır.

Son bölümde ise, GMKA kapsamında bulunan Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerisi analiz edilmiştir. Ticaret becerisinin analiz edilebilmesi için 11 değişkenli bir endeks oluşturulmuştur. Ayrıca, analizde kullanılan verilerin tamamı resmi kurumlardan elde edilmiştir ve değişkenlere ait ham veriler bu bölümde gösterilmiştir. Çalışma sonucunda öncelikle, Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerisi durumu ortaya konulmuş, sonrasında da bu durumun girişimcilikle ilişkisi kurulmuş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. KALKINMA VE YEREL KALKINMA KAVRAMLARI

II. Dünya Savaşının sona ermesiyle başlayan uluslararası sistemin yeniden yapılanma sürecinde kalkınma kavramı yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreçte kalkınma kavramının esas muhatabı siyasal bağımsızlıklarını yeni kazanmış eski sömürgelerdir. Söz konusu ülkelerin uluslaşma sürecini başarıyla tamamlayabilmelerinin ilk ve temel şartı ise iktisadi kalkınmalarını sağlamaları olmuştur. Diğer taraftan kalkınma kavramına ulusal düzeyde, egemen sınıflar ve/veya yönetici elitler açısından meşruiyet aracı olarak da bir işlev yüklenmiştir. Dolayısıyla kalkınma, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yaşanacak süreci tanımlayan temel bir anlayış olarak algılanmaya başlanmıştır (Türkay, 2009: 92).

Genel anlamda kalkınma, salt üretimin ve kişi başına gelirin artırılmasının yanı sıra, az gelişmiş bir toplumda iktisadi ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi ve/veya yenileştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Han ve Kaya, 2012: 2). Bu nedenle kalkınma teorisinin, ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyal, kültürel, politik ve psikolojik etkenlerle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir (İldırar, 2004: 5).

Kalkınma, toplumun hayat standardının mevcut düzeyinin korunması ya da yükseltilebilmesi için daha etkin ve farklılaştırılmış metotlarla üretimde bulunmaya yönelik bir harekettir. Aynı zamanda kalkınma, kişi başına düşen reel üretimde hızlı ve sürekli yükselişin yanı sıra, toplumun demografik karakteristiğinin, ekonomik yapının ve teknolojinin değişiminide dikkate alır. Buradan yola çıkarak kalkınmanın genel olarak şu süreçleri içerdiği söylenebilir (Berber, 2006: 9):

- Maddi refahın artırılması,
- Yoksulluğun önlenmesi,

- Üretimde kullanılan girdiler ve elde edilen çıktılarının kompozisyonunun değiştirilmesi.

Ayrıca kalkınma, insan ve toplum açısından maddi yaşamın sürdürülebilmesinin yanı sıra insanlık toplumunun yüksek kültür ürünlerini üretebilmesi için gerçekleştirilmesi gereken bir süreç ve sürekli bir yarışır. Kalkınmanın tümüyle insana özgü olması bakımından, toplumdaki tüm bireyler tarafından sürekli olarak istenen bir durumdur (Han ve Kaya, 2012: 5).

Bu açılardan bakıldığında yerel kalkınma; kent, metropoliten alan ve alt ulusal bölge olarak tanımlanan topluluktaki herkesin yaşam kalitesini iyileştiren ve ekonomik faydaları artıran sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için yerel otoritelerin, özel sektörün, kar amacı gütmeyen kurumların ve yerel halkın birlikte çalışması şeklinde tanımlanabilir (Kaypak, 2013: 203). Başka bir ifadeyle ise yerel kalkınma, herkes için yaşam kalitesini artırmak ve ekonomiyi iyileştirmek üzere toplumda yer alan kamu, ticari ve kar amaçsız kuruluşların işbirliği içinde olduğu, ekonomik büyüme ve istihdam yaratmak için daha iyi koşulların oluşturulması süreci şeklinde ifade edilmektedir. Yerel kalkınmanın amacı yerel halkın yaşam kalitesinin sürdürülebilir yöntemlerle geliştirilmesi ya da sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alanlarda yerel düzeyde sağlanan sürdürülebilir gelişmeler olarak ifade edilebilir. Ayrıca kentler arası rekabet sürecinde kentlerin başarılı olması ve yerel ekonomik gelişmeyi sağlaması, halkın sosyal refahının ve yaşam kalitesinin ekonomik büyüme anlayışıyla en üst seviyeye çıkarılması da yerel kalkınmanın amaçları arasında sayılabilir (Aydın ve Yıldırım, 2013: 29).

2. YEREL KALKINMA VE GİRİŞİMCİLİK İLİŞKİSİ

Girişimci kavramı konusunda literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Kirzner'e göre girişimci, değişim için karlı fırsatlar kollayan kişi iken, Schumpeter'e göre ise girişimci, yenilik yapan kimsedir. Knight'a göre de, hesaplanmış bir riski alan kişidir (Deakins, 1999: 11-12). Daha geniş anlamda ise girişimci, toplumun gereksinim duyduğu, dolayısıyla talep edilebilir bir malı ya da hizmeti bulup onu üretmeye girişen ve yaratıcılığıyla buna öncülük eden kişi olarak tanımlanabilir (Fidan ve Yılmaz, 2001: 10). Diğer bir ifadeyle girişimci, kar elde etmek amacıyla mal veya hizmet üretmek veya pazarlamak için üretim faktörlerini bir araya getiren, belli bir risk taşıyarak işletmeyi kuran ve bu işletmeyi ya yöneten ya da yönetim konusunda

profesyonel bir uzmandan yardım alan kişi olarak tanımlanabilir (Bakırtaş ve Tekinşen, 2006: 128).

Girişimci kavramı genel anlamda bir kişiyi ifade ederken, girişimcilik ise süreci ifade etmektedir. Kapsamlı bir ifade ile girişimcilik; şirket örgütlenmesinde yeni bileşimlerin gerçekleştirilmesi, yeni hammadde kaynaklarının bulunması, yeni üretim yöntemlerinin uygulanması, yeni piyasaların ve yeni örgütlenme biçimlerinin bulunması şeklinde tanımlanabilir (Soylu, 2011: 7).

Girişimcilik, farklı kişiler için farklı anlamlar taşıyabilir. Değişik kavramsal bakışlarla değerlendirilebilir. Bununla birlikte; risk alma, yaratıcılık, bağımsızlık ve ödül gibi bazı ortak noktaları da vardır. Bu unsurlar girişimcilik kavramının arkasındaki itici güçlerdir (Yurtseven 2007: 64).

Girişimciler, kendi işini yürütme süreci olan girişimcilikle uğraşırlar. Ayrıca, içinde buldukları pazarın ihtiyaçlarını tanımlamaya ve ürün ya da hizmet sağlayarak ihtiyaçları karşılamaya çalışırlar (Greene, 2006: 4). Buradan da anlaşılacağı gibi girişimcilik, ekonomik fayda elde etmenin yanı sıra toplumsal fayda üretimini de görev olarak üstlenmiştir. Bunun yanında girişimcilik, kentsel gelişim açısından da önemli rol oynar. Bu açıdan girişimciler, yerel kalkınma hedeflerinde bir "kalkınma makinesi" gibi hareket ederler. Belli bir bölge içindeki girişimciler ne kadar faal olurlarsa, bu durum diğer toplumsal grupları da o derece etkilemektedir (Dolgun, 2003: 8).

Ekonomik kalkınmada girişimciliğin rolü, kişi başına girdi ve çıktıyı artırmanın ötesinde bir anlam taşır. Girişimcilik faaliyetleri, ekonomik bir temel yaratmak ve istihdam sağlamak yoluyla ekonomik işleyişi etkiler (Yurtseven, 2007: 63).

Girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerinde olumlu bir rol oynadığına ilişkin ilk sistematik katkılar 20. yüzyılın başında Avusturya İktisat Okulu tarafından yapılmıştır. Bu bağlamda en çok katkı sağlayan iktisatçılardan birisi de Joseph Schumpeter'dir. Schumpeter, girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini, girişimcilerin yenilikleri adapte etme yeteneği ile ilişkilendirir. Yenilikçilik, yeni ürünlerin piyasaya çıkartılması, yeni üretim tekniklerinin kullanılmaya başlanması, yeni piyasalara girilmesi, yeni hammadde veya yarı mamul kaynaklarının bulunması veya piyasanın yeniden organizasyonu (tekelleşme veya bir kartelin bozulması) şeklinde

olabilir. Girişimcilerin yenilikleri kolaylıkla adapte etmelerinin arkasındaki temel motivasyon kar etme güdüsüdür. Çünkü adapte edilen yenilikler, maliyetleri düşürecek ve/veya gelirleri arttıracaktır (Çokgezen, 2012: 17).

Girişimcilik, sadece toplumsal ve ekonomik uyumun güçlendirilmesine değil, aynı zamanda ekonomik faaliyetlerin canlanmasına, iş yaratılmasına ve işsiz kişilerin iş yaşamıyla entegrasyonuna da katkıda bulunduğu yerel kalkınma açısından son derece önemlidir. Girişimcilik yerel kalkınma için o kadar önemlidir ki, OECD üyesi ülkelerin gündemindeki öncül maddelerden birisi de girişimciliğin teşvik edilmesi konusudur. Çünkü girişimciler; sermaye, yenilik ve beceriyi bir araya getiren kalkınma makineleridir (Kahya ve İmamoğlu, 2013: 2). Girişimcilik bir bölgedeki ekonomik gelişmeyi farklı şekillerde tetiklemektedir (Çokgezen, 2012: 18):

— İlk olarak, yeni firmaların kurulması ve/veya mevcutların büyütülmesi esnasında yapılan yatırımlar istihdamı artırmaktadır. İstihdamın yarattığı gelir, çarpan etkisiyle başka alanlarda da gelirlerin yükselmesine neden olmaktadır. Özellikle küçük firmaların yerel istihdam üzerindeki etkisinin büyük olduğu görülmüştür.

— İkinci olarak, yeni firmaların kuruluşu hükümetlerin vergi gelirlerini ve buna bağlı olarak devlet hizmetlerini arttırmaktadır.

— Üçüncüsü, yeni firmaların ortaya çıkışı bölgedeki yerel hizmet arzını, özellikle de perakendecilik faaliyetlerini artırır. Bu da o bölgeyi daha cazip hale getirir ve yeni firmaların piyasaya girişini teşvik eder.

— Dördüncüsü ise, yeni firmaların ortaya çıkışı insanların motivasyonunu artırır. Aralarından birinin girişimcilik faaliyetine girişmesi toplumun diğer mensuplarının da onu taklit etmesine, onun yolundan gitmesine neden olacaktır.

3. YEREL KALKINMA, GİRİŞİMCİLİK VE TİCARET İLİŞKİSİ

Girişimci, yeni fırsat noktaları konusunda öngörüsü olan ve o fırsatlar üzerinde harekete geçmek için düşünen bir kimsedir. Aynı zamanda girişimci, çevresel eğilimler ve değişimlerin yarattığı fırsatları takip etmelidir. Girişimcilik, yenilik ve yaratıcılığın kaynağını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra daha önce girişimciliğin, ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel taşı olduğunu oluşturduğundan da bahsedilmişti (Marangoz, 2011: 182-183).

Girişimcilerin işlevi bir buluş keşfederek veya başka bir deyişle denenmemiş bir teknolojik olanağı kullanarak yeni bir mal üretmek ya da eskisini yeni bir yöntemle üreterek, yeni bir mal arzı kaynağına ya da ürünler için yeni bir pazara girerek, sanayiye yeniden yapılandırmak ve benzeri üretim modelini yeniden düzenlemek ya da kökten değiştirmektir (Takay ve Tüzün, 2015: 250-251).

Girişimciliğin ortaya çıkmasına neden olan temel güdünün bireysel çıkarlar olduğu bir gerçektir. Yani, ekonomik fayda ve kar elde etme güdüsünün girişimciliği ortaya çıkaran en önemli etmenler olduğu söylenebilir (Bakırtaş ve Tekinşen, 2006: 128). Buradan da anlaşılacağı üzere, girişimcilik ve ticaret birbirleriyle iç içe girmiş kavramlardır.

Elbette ki girişimcilerin ekonomik fayda ve kar elde edebilmeleri için fikirlerini uygulamaya koymaları, yani fikirlerini ticarete dökmeleri gerekmektedir. Girişimci, ekonomik fayda ve kar elde edebilmek amacıyla tasarladığı yenilik içeren fikirlerini ancak ticari işletmelerde hayata geçirebilir. Ticarileşmeyen yani faaliyete geçemeyen bir fikirden girişimcinin bir ekonomik fayda beklemesi olanaksızdır.

Dolayısıyla, ticaretin gelişmesinin hem girişimciliğe hem de yerel kalkınmaya olumlu bir katkıda bulunduğu söylenebilir. Çalışmanın bundan sonraki kısmı, bu açıdan GMKA özelinde ele alınacaktır.

4. GMKA KAPSAMINDA TİCARET BECERİSİ ANALİZİ

Türkiye’de illerin rekabetçiliğinin ölçülebilmesi açısından yapılan en önemli çalışmalardan birisi, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK: 2011) tarafından 2011 yılında Türkiye’deki illerin rekabet güçlerinin ölçülebilmesi amacıyla yapılan İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010 adlı çalışmadır. Bu çalışma illerin rekabet güçlerini 4 endeks yardımıyla analiz etmeyi hedeflemiştir. Bu endeksler şöyle sıralanmaktadır;

- Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi,
- Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi,
- Ticaret Becerisi Endeksi,

— Erişilebilirlik Endeksi.

URAK tarafından yapılan bu çalışmadan çıkan sonuçlar Balıkesir ve Çanakkale illeri özelinde Tablo 1’de gösterilmiştir. Burada açıkça görülüyor ki, ticaret becerisi bir ilin veya bölgenin ekonomik gücünü anlayabilmek için önemli faktörlerden birisi konumundadır.

Tablo-1: Balıkesir ve Çanakkale İllerinin Rekabetçilik Endeksleri

Endeks	Balıkesir		Çanakkale	
	Endeks Değeri	TR Sıralaması	Endeks Değeri	TR Sıralaması
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi	23,09	30	23,95	27
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi	1,1654	19	0,2781	35
Ticaret Becerisi Endeksi	16,86	27	17,31	25
Erişilebilirlik Endeksi	48,46	18	35,47	39
Rekabetçilik Endeksi	22,39	23	19,25	33

Kaynak: URAK, İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010. (http://www.mirket.net/urak/wp-content/uploads/2014/04/URAK_IlleerarasıRekabetçilikendeksi2009-2010.pdf)

URAK yaptığı çalışmada, illeri öncelikle endeksler bazında sıralamış, sonrasında da bu dört endeksin ortalamasını alarak illerin rekabetçilik endeksine ulaşmıştır. Buna göre, ilk endeks olan beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi sıralamasında Çanakkale ili, Balıkesir ilinin önünde yer almaktadır. Türkiye genelinde Çanakkale ili 27. sırada yer alırken, Balıkesir ili ise 30. sırada bulunmaktadır. İkinci endeks ise, markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksidir. Bu endekste ise, Balıkesir ili Çanakkale ilinin önüne geçmiştir. Balıkesir ili Türkiye genelinde 19. sırada iken, Çanakkale ili ise 35. sırada yer almıştır. Üçüncü endeks ise ticaret becerisi endeksidir. Ticaret becerisi endeksinde Balıkesir ve Çanakkale illerinin birbirlerine çok yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. Çanakkale ili Türkiye genelinde 25. sırada yer almışken, Balıkesir ili ise 27. sırada bulunmaktadır. Dördüncü

endeks de erişilebilirlik endeksidir. Bu endekste Balıkesir ili 18. sırada bulunuyorken, Çanakkale ili ise 33. sırada bulunmaktadır. Bahsedilen dört endeksin ortalaması alınarak bulunan rekabetçilik endeksinde ise, Balıkesir ili Türkiye genelinde Çanakkale ilinin 10 sıra önünde yer almıştır. Yani, Balıkesir ili 23. sırada yer alırken, Çanakkale ili ise 33. sırada yer almıştır. Genel anlamda bakıldığında, Balıkesir ve Çanakkale illerinin 81 il içerisinde ortalamanın biraz üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Yerel kalkınma açısından hayati öneme sahip olan yerel potansiyelin özel sektör eliyle açığa çıkarılması, ancak ve ancak girişimcilikle olmaktadır. Girişimcilerin aktif olmadığı bir bölgede, bölgeye özgü potansiyelin ortaya çıkartılıp ekonomiye kazandırılması pek mümkün değildir. Aynı şekilde, girişimciliğin az olduğu bir bölgenin ticaret becerilerinin de yüksek olması beklenemez.

Çalışmanın amacı, GMKA kapsamında yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerilerinin, oluşturulan 11 değişkenli endeks yardımıyla birbirleri ile kıyaslanmasıdır. Bu kıyaslama sonucunda, hangi ilin ticaret becerisinin ve dolayısıyla girişimciliğinin diğerine oranla görece üstün olduğu ortaya konulacaktır.

4.1. Ticaret Becerisi Değişkenlerinin Seçilmesi

GMKA kapsamındaki illerin ticaret becerilerinin ölçülebilmesi amacıyla 11 değişkenli bir ticaret becerisi endeksi oluşturulmuştur. Ayrıca, Tablo 2'de de görüldüğü gibi bu değişkenlere önem derecesine göre ağırlık katsayısı eklenmiştir.

Ayrıca, bu değişkenler URAK tarafından yapılan İllerarası Rekabetçilik Endeksi çalışmalarından referans alınmıştır.

Tablo-2: Ticaret Becerisi Endeks Değişkenleri ve Ağırlıkları

Değişkenler	Ağırlığı	Hesaplama Yöntemi
Kullanılan kredi miktar	5	İlde kullanılan kredi miktarı
Tahakkuk eden vergi miktar	5	İlde tahakkuk eden vergi miktarı
İlin ihracat hacmi	5	İl merkezinde kayıtlı firmalar tarafından gerçekleştirilen ihracat toplamı

Dış ticaret yapan firma sayısı	5	İldeki dış ticaret yapan firmaların sayısı
Kamu yatırımları	3	İldeki toplam kamu yatırımları(enerji, ulaştırma-haberleşme hariç)
Sanayi elektrik tüketim miktarı	5	İlde sanayide tüketilen elektrik miktarı
Bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı	5	Bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı
Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı	-5	Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı
İlde gümrük varlığı	3	İlde gümrük bulunuyorsa bu ile 1, bulunmuyorsa 0 değeri verilmiştir
Yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı	2	İlde yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı
İlin iç talep potansiyeli	3	İlin toplam nüfusu / Türkiye nüfusu

Buna göre ticaret becerisi endeksine en çok etki edecek değişkenler; kullanılan kredi miktarı, tahakkuk eden vergi miktarı, ilin ihracat hacmi, dış ticaret yapan firma sayısı, sanayi sektörünün elektrik tüketim miktarı ve bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı olarak belirlenmiştir. Endekse en az etki edecek değişken ise, yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı değişkenidir. Buna ek olarak endeks, bir de ters karakterli değişken içermektedir. Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı değişkeninin eksi değerli ağırlığı olması nedeniyle illerin bu değişkendeki puanı kadar endeks puanı düşmektedir. Diğer değişkenler olan; enerji ve ulaştırma-haberleşme hariç ildeki toplam kamu yatırımları, ilde gümrük var olup olmaması ve ilin iç talep potansiyeli değişkenlerine ise ağırlık puanı olarak 3 atanmıştır.

4.2. Ticaret Becerisi Değişkenlerinin Değerleri

Daha önce bahsedildiği üzere, GMKA kapsamında bulunan Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerilerinin ölçülebilmesi için 11 değişken belirlenmiştir. Söz konusu değişkenlerin değerleri bu kısımda gösterilecektir. Bu veriler; Türkiye Bankalar Birliği, Muhasebat Genel Müdürlüğü, Türkiye İhracatçılar Meclisi,

Ekonomi Bakanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı gibi resmi kurumlardan elde edilmiştir.

Çalışma için, resmi kurumlardan mümkün olan en güncel verilere ulaşılmıştır. Ayrıca, elde edilen verilerin tamamı aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo-3: İller Bazında Kullanılan Kredi Miktarları (2014) (bin TL)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Kullanılan Kredi Miktarı	10.222.520	4.165.885

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği <
http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/tumu/968/Kredi-mevduat_Cesitleri-2004-2014.zip> (13.04.2016)

Ekonomide aktif olarak rol almayan kesimin harekete geçirilmesi yerel kalkınma açısından oldukça önemlidir. Bu kesimin gelir getirici veya arttırıcı faaliyetlerinin iyileştirilmesi kredi olanaklarının arttırılması ile mümkündür. Çünkü ekonomik hayatın içinde aktif olarak bulunmak isteyen birçok kişi yeterli öz sermayeye sahip olamadığı veya başlangıç için gerekli finansmana ulaşamadığı için gelir getirici faaliyetlerde bulunamamaktadır. İşte bu durumda; kredi olanaklarının devlet, özel sektör veya sivil toplum kuruluşları tarafından genişletilmesi ülkenin kalkınma performansını arttırmak için güzel bir hamle olacaktır. Böylelikle kırsal veya kentsel alanda yaşayan gelir düzeyi düşük kişiler atıl işgücü durumundan fiili işgücü durumuna geçebileceklerdir (Can ve Karataş, 2007: 253-254). Ayrıca işletmeler, öz kaynak yetersizliği durumunda işlerin devamlılığı için yabancı kaynak kullanmak durumunda kalırlar. Yabancı kaynaklar içinde önemli kalemlerden birisini de krediler oluşturmaktadır. Tablo 3'te Balıkesir ve Çanakkale illerinde 2014 yılında kullanılmış olan toplam kredi miktarları gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Balıkesir ilinde kullanılan kredi miktarı Çanakkale ilinde kullanılan kredi miktarının neredeyse iki buçuk katı kadardır.

Tablo-4: İller Bazında Tahakkuk Eden Vergi Miktarı (2015) (bin TL)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Tahakkuk Eden Vergi Miktarı	2.420.888	1.192.569

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü <
https://www.muhasebat.gov.tr/mgmportal/faces/khb_yeni> (13.04.2016)

Ekonomik kalkınma beraberinde vergi kapasitesini de artırmaktadır. Ekonomik kalkınma ile sadece yeni gelir kaynakları ortaya çıkmamakta, aynı zamanda farklı vergi türlerinin kapsamlarında da genişlemeler söz konusu olmaktadır. Vergileme yeteneği yönetsel kapasite ile yakından ilişkilidir ve bu yetenek ekonomik kalkınmayla birlikte gelişir. Vergi tabanı genişledikçe, dar tabanlara yüksek oran uygulaması azalır, bu durum beraberinde vergilerin uygulatma gücünü ve gelirleri artırır (Burgess and Stern, 2007: 9). Ayrıca, bir ilde tahakkuk eden vergi miktarı, o ildeki ticari hayatın büyüklüğünün kanıtı olarak görülmektedir. Gerçekten de, bir ilde ticari faaliyetler ne kadar yüksek seviyede gerçekleştirilirse, elde edilecek kazanç ve ödenecek vergi de o derece yüksek olmaktadır. Tablo 4'te Balıkesir ve Çanakkale illerinin 2015 yılında tahakkuk etmiş olan vergi miktarlarına bakıldığında Balıkesir ilinin çok daha önde olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, Balıkesir ilindeki ticari aktivitelerin hadleri, Çanakkale iline göre iki kattan daha fazla gerçekleşmektedir.

Tablo-5: İller Bazında İhracat Hacimleri (2015) (\$)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
İlin İhracat Hacmi	508.567.680	45.633.890

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi <
http://www.tim.org.tr/files/downloads/rakamlar/2015/12/araklik_2015_ihr_iller.xlsx>
 (13.04.2016)

Ekonomik kalkınma, ülkelerin iç dinamiklerine bağlı bir olgudur. İhracat ise, bu dinamiklerin çalışmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Ülkelerin ekonomik ilişkilerinin ve bağlantılarının giderek arttığı günümüzde mal hareketlerinde ciddi artışlar yaşanmaktadır (Aslan ve Yörük, 2008: 34).

İhracat ile üretim arasında pozitif bir etkileşim olduğu genel kabul gören bir görüştür. Dolayısıyla ihracatın ekonomik kalkınma üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu da söylenebilir. Üretimin azalan maliyetlerle gerçekleştirildiğinde, ihracatın genişlemesi üretim maliyetlerinin düşmesine sebep olur ve ekonomide reel gelir yükselir. İhracatın genişlemesi ile birlikte artan üretim, ekonomide dışsal ölçek ekonomilerin ortaya çıkmasına yol açarak maliyetlerin düşmesine ve yeni üretim metotlarının bulunmasına sebep olur.

İhracat için etkin bir şekilde üretim yapan işletmeler, ekonomideki diğer işletmeleri de bu yolda üretim yapmaya zorlayarak rekabetin artmasını ve verimliliğin yükselmesini sağlar (Ersungur ve Yalman, 2009: 83). Tablo 5'te illerden yapılan ihracatın rakamlarına bakıldığında da, Balıkesir ilinin Çanakkale iline göre çok daha ilerde olduğu görülmektedir. Balıkesir yaklaşık 509 milyon \$ ihracat yapmışken, Çanakkale ise yaklaşık 46 milyon \$ ihracat yapabilmektedir.

Tablo-6: İller Bazında Dış Ticaret Yapan Firma Sayısı (2016)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Dış Ticaret Yapan Firma Sayısı	152	42

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı <<http://bakanrapor.ekonomi.gov.tr/detay.cfm?MID=48>> (13.04.2016)

Daha önce ihracatın kalkınma üzerinde önemli bir etkisinin bulunduğu açıklanmıştı. İhracatın firmalar eliyle gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda da, ihracat yapan firmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Elbette ki, tek başına ihracatçı firmaların sayılarının fazla olması ilde gerçekleştirilen ihracatın fazla olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak, firma sayısı ile ihracat hacimleri birlikte değerlendirildiğinde bu veri daha da anlamlı hale gelmektedir.

Tablo 6'da gösterilen Balıkesir ve Çanakkale illerine ait dış ticaret yapan firma sayıları da, Tablo 5'te gösterilen ihracat hacimleri ile doğru orantılıdır. Yani, Balıkesir ilinde dış ticaret yapan firma sayısı, Çanakkale ilindekinin üç katından fazladır.

Balıkesir ve Çanakkale'nin ihracat hacmi ile dış ticaret yapan firma sayıları birlikte değerlendirildiğinde, Balıkesir ilinin Çanakkale iline göre dış ticaret becerisinin çok daha yüksek olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Tablo-7: İller Bazında Kamu Yatırımları (2014) (bin TL)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Kamu Yatırımları (Enerji ve Ulaştırma-Haberleşme Hariç)	237.470	239.018

Kaynak: TOBB Ekonomik Rapor 2014, s. 70. <<http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2015/71GK/ekonomikrapor-2014.pdf>> (13.04.2016)

Devletin ekonomik büyüme ve kalkınma için başvurduğu önemli araçlardan biri de maliye politikası araçlarıdır. Özellikle yatırım harcamaları, ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi açısından kullanılabilecek önemli bir araçtır.

Tablo 7’de incelenen iller bazında enerji ve ulaştırma-haberleşme alanında yapılanlar hariç toplam kamu yatırımları gösterilmektedir. Enerji ve ulaştırma-haberleşme alanında yapılan kamu yatırımlarının dahil edilmemesi, bu yatırımların sürekliliğinin olmaması, yani proje bazlı olmalarıdır. Kamu yatırımlarına bakıldığında ise, Çanakkale ilinin Balıkesir iline göre çok az bir farkla daha fazla yatırım aldığı görülmektedir.

Tablo-8: İller Bazında Sanayi Sektörünün Elektrik Tüketim Miktarı (2014) (MWh)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Sanayi Sektörünün Elektrik Tüketim Miktarı	872.909	3.168.910

Kaynak: TÜİK < <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselististik/tabloOlustur.do?d-4326216-e=5&6578706 f7274=1>> (13.04.2016)

Endüstri devrimi ile meydana gelen makineleşme ve sanayi sektörünün hız kazanması, enerji kullanımında da artış meydana getirmiştir. Bir ülke kalkınabilmek için daha fazla enerji tüketerek daha fazla üretim yapmak durumundadır (Yanar ve Kerimoğlu, 2011: 193). Enerji, günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesi için üretim sürecindeki en temel girdiler arasında kabul edilmektedir (Mucuk ve Uysal, 2009: 106).

Tablo 8’de Balıkesir ve Çanakkale illerinin sanayi sektörü elektrik tüketim miktarları gösterilmiştir. Buna göre, Çanakkale ilinde sanayi sektöründeki tüketimin Balıkesir iline göre yaklaşık dört katı daha fazla olduğu görülmüştür.

Fakat, gerek tahakkuk eden vergi miktarı, gerekse de ihracat rakamlarına bakıldığında Balıkesir ilinin rakamlarının daha önde olduğunu görmekteyiz. Balıkesir ilinin adı geçen değişkenlerde daha önde olmasına rağmen, sanayi sektörü elektrik tüketim miktarı değişkeninde Çanakkale ilinin gerisinde kaldığı açıktır. Aradaki bu farkın, fabrikası Çanakkale içerisinde yerleşik olan fakat merkezi İstanbul olan İÇDAŞ Demir Çelik işletmesinden

kaynaklandığı düşünülmektedir. Türkiye'nin en büyük 2. demir çelik fabrikası olan ve Türkiye'de 500 büyük sanayi kuruluşları arasında 2014 yılında 6. sırada yer alan firmanın merkezi İstanbul olduğundan, yapılan ihracatlar ve tahakkuk eden vergi miktarı da Çanakkale ilinde değil, İstanbul ilinde gerçekleşmiştir.

Tablo-9: İller Bazında Açılan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
2014 Yılında Açılan Şirket Sayısı	1.063	416
2015 Yılında Açılan Şirket Sayısı	851	389
Açılan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı	- %19,94	- %6,49

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği <
<http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Documents/ResmiDosya/2015/2015-12.xls>>
 (13.04.2016)

Bir ilde, ne kadar çok sayıda yeni firma ticari hayata başlarsa, rekabet ile birlikte kalite ve çeşitlilik de o derece artar. Talebin belli olduğu bir pazarda, yeni firmalar pazardan pay elde edebilmek için diğer firmalarla kıyasıya bir rekabete girerler. Elbette ki bu durum girişimciliğin artmasıyla mümkündür. Girişimcilerin ticari hayattaki etkinliği rekabetle beraber yerel ekonomik kalkınmayı da beraberinde getirmektedir. Ayrıca, bir firmanın kapasitesinin artırılması veya yeni bir firmanın faaliyete geçirilmesi aynı zamanda istihdamı da olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 9'da incelenen illerde 2014 ve 2015 yıllarında kurulan firmaların sayıları ile değişim oranları verilmiştir. Buna göre, Balıkesir ilinde 2014 yılında 1.063 firma ticaret hayatına başlamışken, bu rakam 2015 yılında 851'e düşmüştür. Bu yıllar arasındaki değişim oranı da - %19,94 olarak gerçekleşmiştir. Yani, Balıkesir ilinde bir önceki yıla göre açılan şirket sayısı azaldığı için değişim oranı da negatif yönlü olmuştur. Bu durumun aynısı Çanakkale ili için de geçerlidir. Çanakkale ilinde de, 2014 yılında 416 yeni firma kurulmuşken 2015 yılında 389 yeni firma kurulmuştur. Bir sonraki yılda daha az firma kurulduğu için, yine değişim oranı negatif yönlü olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-10: İller Bazında Kapanan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
2014 Yılında Kapanan Şirket Sayısı	729	215
2015 Yılında Kapanan Şirket Sayısı	452	193
Kapanan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı	- %37,99	- %10,23

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği <
<http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Documents/ResmiDosya/2015/2015-12.xls>>
 (13.04.2016)

Ticari firmaların pazardan çekilmesi, firma sayısı ile beraber rekabeti de olumsuz etkilemektedir. Kalkınma için gerekli anahtarlardan birisi olan rekabetin azalması, ticaret becerisini de negatif etkiler. Endekste negatif katsayılı tek değişken iller bazında kapanan şirket sayısındaki değişim oranıdır. Bu sebeple, diğer değişkenlerde olduğu gibi değişken değerinin daha büyük olması daha yüksek puan alacağı anlamına gelmemekte, tam tersine değişken değerinin daha küçük olması daha yüksek puan alacağı anlamına gelmektedir. Tablo 10'da Balıkesir ve Çanakkale illerinde 2014 ve 2015 yıllarında kapanan firma sayıları ile değişim oranları gösterilmiştir. Buna göre, Balıkesir ilinde 2014 yılında 729 firma kapanmışken, bu rakam 2015 yılında 452'ye düşmüştür. Bu yıllar arasındaki değişim oranı da -%37,99 olarak gerçekleşmiştir. Yani, Balıkesir ilinde bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısı azaldığı için değişim oranı da negatif yönlü olmuştur. Bu durumun aynısı Çanakkale ili için de geçerlidir. Çanakkale ilinde de, 2014 yılında 215 firma kapatılmışken 2015 yılında 193 firma kapatılmıştır. Bu yıllar arasındaki değişim oranı da -%10,23 olarak gerçekleşmiştir. Bir sonraki yılda daha az firma kapatıldığı için, yine değişim oranı negatif yönlü olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-11: İllerde Bulunan Gümrükler (2016)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
İllerde Bulunan Gümrükler	Ayvalık Gümrük Müdürlüğü	Çanakkale Gümrük Müdürlüğü
	Bandırma Gümrük Müdürlüğü	Biga Gümrük Müdürlüğü

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı <<http://risk.gtb.gov.tr/istatistikler/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri/resmi-dis-ticaret-istatistikleri>> (13.04.2016)

Daha önce ihracatın kalkınma üzerindeki öneminden ve ihracatın gerçekleştirilmesini sağlayan firmaların varlığının öneminden bahsedilmişti. Burada ise, ihracat faaliyetlerinin yapılabilmesi için firmalar kadar önemli başka bir unsur olan, ülkenin ticari açıdan dışarıya açılan kapıları olan gümrükler ele alınmıştır. Gümrükler, hem ihracatın hem de ithalatın gerçekleştirilebilmesi için hayati öneme sahiptir. İhracatçı bir firmanın ticari hayatını sürdürdüğü yerde gümrük müdürlüğünün bulunması, dış ticaret işlemleri açısından firmaya büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu durum, ticareti artıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, bir ilde gümrük müdürlüğünün olması dış ticareti etkilediği gibi, ilin kalkınmasını da etkilemektedir.

Bir ilde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı bir gümrük müdürlüğünün bulunması ilin dış ticaret kapasitesi bakımından oldukça önem arz etmektedir. Tablo 11'de de görüldüğü üzere, hem Balıkesir hem de Çanakkale illerinde 2'şer adet gümrük müdürlüğü bulunmaktadır.

Tablo-12: İller Bazında Yatırım Teşvik Belgesi Verilen Sabit Yatırım Miktarı (2015) (TL)

Değişken	Balıkesir	Çanakkale
Yatırım Teşvik Belgesi Verilen Sabit Yatırım Miktarı	764.849.189	283.194.487

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı <
<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:> EK-223155>
 (13.04.2016)

Yatırım teşvik belgesi; yatırımın konusunu, yatırım yerini, kullanacakları teşvikleri ve yatırım tutarını belirleyen belgelerdir. Yatırım teşvik belgesi verilmesinin amacı Bakanlar Kurulu'nun 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararında şu şekilde belirtilmektedir:

- Kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesi,
- Üretim ve istihdamın artırılması,
- Uluslararası rekabet gücünün artırılması,

- Araştırma-geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesi,
- Uluslararası doğrudan yatırımların artırılması,
- Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması,
- Kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi.

Buradan da anlaşılıyor ki, yatırım teşviklerinin kalkınma üzerinde çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. İncelenen iller bakımından yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarları Tablo 12’de gösterilmiştir. Buna göre, Balıkesir ilindeki sabit yatırım miktarı, Çanakkale ilindeki yatırım miktarının yaklaşık üç katı olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-13: İller Bazında Nüfus Durumu

Değişken	Türkiye	Balıkesir	Çanakkale
2015 Yılı Nüfusu	78.741.053	1.186.688	513.341
İç Talep Potansiyeli	% 100	% 1,50	% 0,65

Kaynak: TÜİK <http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=1590> (13.04.2016)

İç talep potansiyeli, ilin nüfusunun ülkenin nüfusuna oranlanması ile elde edilmektedir. Böylece, ülkenin içinde illin talep potansiyeli oranı elde edilmiş olur. Bölgesel açıdan düşünüldüğünde, mal veya hizmet arzını talep eden pazarı bir ilin iç talep potansiyeli yani nüfusu oluşturmaktadır. Ulusal açıdan bakıldığında ise, bu pazarı ülkede yaşayanların tamamının oluşturduğu söylenebilir. Bölgesel veya ulusal halkın mal ve hizmet taleplerinin karşılanmasının yanı sıra kar etme güdüsüyle girişimciler üretime yönelirler.

Buna göre, illerin ve Türkiye’nin 2015 yılındaki nüfus bilgileri ile illerin iç talep potansiyeli Tablo 13’te verilmiştir. Balıkesir ili, ülke potansiyelinin yaklaşık %1,50’sini oluştururken, Çanakkale ili ise yaklaşık % 0,65’ini oluşturmaktadır.

4.3. Analiz Yöntemi

Ticaret becerisinin ölçülebilmesi için elde edilen veriler önce 0 ile 1 arasında normalize edilmiştir. Verileri normalize edebilmek için min-max normalizasyonu yöntemi seçilmiştir. Bu yöntemle göre, “min” verinin alabileceği en düşük değer iken, “max” ise en büyük değeri ifade etmektedir. Min-max normalizasyonu yöntemi ile verileri 0 ile 1 aralığına indirgemek için aşağıdaki formül kullanılmaktadır (Formül 1).

$$\text{Normalize } X = \frac{(X - \text{Değişken Verinin En Küçük Değeri})}{(\text{Değişken Verinin En Büyük Değeri} - \text{Değişken Verinin En Küçük Değeri})}$$

(Formül 1)

Kıyaslanan 2 il olduğundan dolayı, değişken değeri yüksek olan ile 1 değeri atanmışken, değişken değeri düşük olan ile 0 değeri atanmıştır.

Veriler normalize edildikten sonra ise, ticaret becerisi endeksi aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmıştır (Formül 2).

$$\text{Endeks}_T = \left(\frac{\sum_i A_{Ti} X_{Ti}}{\sum_i |A_{Ti}|} \right) * 100$$

A_{Ti} = Ticaret Becerisi endeksinin i 'inci değişkeninin ağırlığı

X_{Ti}

= Ticaret Becerisi endeksinin i 'inci değişkeninin normalize edilmiş değeri

(Formül 2)

Formül 2'de endeks değeri bulunacak il “Endeks_T” ile gösterilmiştir. Denklemin payında, iller için normalize edilmiş değerler tek tek kendi ağırlıkları ile çarpılmakta, daha sonra da bu değerlerin toplamı alınmaktadır. Paydasında ise, ana değişkenin alt değişkenleri için belirtilen ağırlık değerlerin toplamı alınmaktadır.

4.4. Analiz Bulguları

Daha önce de belirtildiği gibi, resmi kurumlardan elde edilen veriler öncelikle min-max normalizasyonu yöntemi kullanılarak 0 ile 1 aralığına indirgenmiştir. Buna göre, GMKA kapsamında bulunan

Balıkesir ve Çanakkale illerinin 11 değişken açısından normalize edilmiş değerleri Tablo 14'te verilmiştir. Buna göre, Balıkesir ili 7 değişkenden 1 değerini elde etmişken, Çanakkale ili ise 5 değişkenden 1 değerini elde edebilmiştir. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, kapanan şirket sayısındaki değişim oranı değişkeni ters karakterli olduğu için bu değer ne kadar düşük olursa, ticaret becerisi endeksine katkı düzeyi o derece fazla olacaktır. Ayrıca belirtilmesi gerekmektedir ki, her iki ilde de gümrük müdürlüğünün bulunmasından dolayı ilde gümrük varlığı değişkeninden her iki il de 1 değerini almıştır. Buna göre Balıkesir ilinin Çanakkale iline göre güçlü yönlerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

- İlde kullanılan kredi miktarı,
- İlde tahakkuk eden vergi miktarı,
- İlin ihracat hacmi,
- İlde dış ticaret yapan firma sayısı,
- İlde yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı,
- İlin iç talep potansiyeli.

Ayrıca, Çanakkale ilinin Balıkesir iline göre güçlü olduğu yönleri de şöyle sıralanabilir:

- İle yapılan kamu yatırımları,
- İlde sanayi sektörünün elektrik tüketim miktarı,
- İlde açılan şirketlerin artış içinde olması,
- İlde kapanan şirketlerin ise azalış eğiliminde bulunması.

Tablo-14: Ticaret Becerisi Endeks Değişkenlerinin Normalize Edilmiş Değerleri

Değişkenler	Normaliz Edilmiş Değerler	
	Balıkesir	Çanakkale
Kullanılan kredi miktarı	1	0
Tahakkuk eden vergi miktarı	1	0
İlin ihracat hacmi	1	0
Dış ticaret yapan firma sayısı	1	0
Kamu yatırımları	0	1
Sanayi elektrik tüketim miktarı	0	1
Bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı	0	1
Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı	0	1
İlde gümrük varlığı	1	1
Yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı	1	0
İlin iç talep potansiyeli	1	0

Veriler normalize edildikten sonra Formül 2 yardımıyla illerin endeks değeri oluşturulmuştur. Buna göre, illerin ticaret becerisi endeksi değerleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo-15: İllerin Ticaret Becerisi Endeksi Değerleri

Endeks	Balıkesir	Çanakkale
Ticaret Becerisi Endeksi Değeri	77,77	30,55

GMKA kapsamındaki Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerisi endeksleri sırasıyla 77,77 ve 30,55 olarak tespit edilmiştir. Buradan da açıkça görülmektedir ki, Balıkesir ilinin ticaret becerisi, Çanakkale ilinin ticaret becerisinin yaklaşık iki buçuk katı kadardır.

SONUÇ

Özel sektör, girişimcilik faaliyetleri ile katma değer yaratarak yerel kalkınmaya ivme kazandırmaktadır. Zaten, girişimciliğin temel amacının ekonomik fayda sağlama ve kar elde edebilmek olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca, girişimcilerin yenilikçi fikirlerinden ekonomik fayda sağlayabilmelerinin en önemli yöntemlerinden bir tanesi bunları ticarileştirmeleridir. Öyle ki, illerdeki ticari faaliyetlerin artması zincirleme bir şekilde ekonomi ve refah seviyesi üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Bu sebeptendir ki, girişimcilik faaliyetleri yerel kalkınmanın önemli bir parçası konumundadır. Bu durumun farkında olan OECD üyesi devletler de, girişimciliğin teşviki konusunda çeşitli eylem planları hazırlamaktadırlar.

GMKA kapsamındaki iller olan Balıkesir ve Çanakkale illerinin ticaret becerilerinin analizini kapsayan çalışmada, ticaret becerisinin analizi için belirlenen 11 adet değişkenin formüller yardımıyla anlamlandırılmasının ardından Balıkesir ve Çanakkale illeri için endeks değeri oluşturulmuştur. Bu endeks değerleri sırasıyla 77,77 ve 30,55 olarak bulunmuştur. İki ilin endeks puanını birbirleriyle kıyasladığımızda, Balıkesir ilinin Çanakkale ilinden gerek girişimcilikte, gerek yerel potansiyeli değerlendirmekte, gerekse katma değeri yüksek mal ve hizmet üretmekte daha önde olduğu açıkça görülmektedir.

Elbette ki, illerdeki toplumun girişimcilik konusunda farkındalığının artırılmasının ve teşvikinin, doğrudan yerel kalkınma üzerinde olumlu etkilerde bulunacağı açıktır. Bu sebeple, GMKA ve KOSGEB'in bölgeye yönelik şu konularda çalışmalar yapması hem girişimciliği hem de yerel kalkınmayı pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir:

- İllerdeki yüksek katma değerli mal ve hizmetlerin üretiminin teşvik edilmesi,
- Firmaların kurumsal, finansal ve teknik kapasitelerinin geliştirilmesinin sağlanması,
- Firmaların yeni yatırımlara özendirilmesi,
- Firmaların yeni pazarlara ulaşabilmelerinin sağlanması,
- Girişim sermayesi olanaklarının artırılması,
- Firmaların yabancı kaynaklara (kredilere) erişimi kolaylaştırılmalı.

Ticaret becerisi analizi sonuçları Balıkesir ilinin Çanakkale ilinden daha iyi bir durumda olduğunu ortaya koymakla beraber, URAK (2011: 10) tarafından yapılmış olan İllerarası Rekabetçilik Endeksinde her iki ilin de Türkiye içinde ortalamanın biraz üzerinde yer aldığı da bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- Aslan, N. & Yörük, D. (2008). Teoride ve Uygulamada Dış Ticaret Hadleri ve Kalkınma İlişkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 25(2), 33-69.
- Aydın, H.İ. & Yıldırım, H. (2013). Kırsal Kalkınmanın Yeniden Yapılanması Sürecinde Yerel Aktörler: Bölgesel Kalkınma Ajansları - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 28-42.
- Bakırtaş, H. & Tekinşen, A. (2006). E-Ticaretin Girişimcilik Üzerindeki Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 125-138.
- Berber, M. (2006). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*. Trabzon: Derya Kitabevi.
- Burgess, R. & Stern, N. (2007). Vergileme ve Kalkınma. (çev. Mustafa Durmuş). *Maliye Dergisi*, 152, 1-59.
- Can, Y. & Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*. Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 251-261.
- Çokgezen, M. (2012). *Türkiye'de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: İTO Yayınları, Yayın No: 2010-110.
- Deakins, D. (1999). *Entrepreneurship and Small Firms*. Berkshire: McGraw-Hill.
- Dolgun, U. (2003). *Girişimcilik*. İstanbul: Alfa Kitap.
- Ekonomi Bakanlığı <<http://bakanrapor.ekonomi.gov.tr/detay.cfm?MID=48>> (13.04.2016)
- Ersungur, Ş.M. & Yalman, İ.N. (2009). Bölgesel Kalkınmada İhracat Teşviklerinin Etkinliği: Sivas İlinde Bir Uygulama. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), 81-98.
- Fidan, M.M. & Yılmaz, Ş. (2001). *Müteşebbislik*. Ankara: Saray Matbaası.
- Greene, C.L. (2006). *Entrepreneurship Ideas in Action*. Ohio: Thomson Learning.
- Han, E. & Kaya, A.A. (2012). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*, Ankara: Nobel Yayın.
- İldırar, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, Ankara: Nobel Yayın.
- Kahya, C. & İmamoğlu, İ.K. (2013). Sosyo-Demografik Özellikler ve Girişimcilik İlişkisinin Yerel Kalkınma Bağlamında Değerlendirilmesi (Bayburt İli Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 38, 1-14.
- Kaypak, Ş. (2013). Yerel Kalkınmada Yeni Bir Anlayış: Kentlerin Markalaşması (Hatay Marka Kent Örneği). İçinde Özer, B. & Şeker, G. (Ed.), Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açıları. (ss. 201-221). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi.

- Marangoz, M. (2011). Girişimciler İçin Sınırsız Ticaret: E-Ticaret. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 6(1), 181-201.
- Mucuk, M. & Uysal, D. (2009). Türkiye Ekonomisinde Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme. *Maliye Dergisi*. 157, 105-115.
- Muhasebat Genel Müdürlüğü <
https://www.muhasibat.gov.tr/mgmportal/faces/khb_yeni> (13.04.2016)
- Soylu, A. (2011). *Türkiye’de Kamu Destekli Girişimcilik*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Takay, B.A. & Tüzün, İ.K. (2015). Kadın Girişimciler Schumpeter’in Girişimcisi Olursa. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8(1), 249-259.
- TOBB Ekonomik Rapor 2014, s. 70. <
[http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2015/71 GK/ekonomikrapor-2014.pdf](http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2015/71_GK/ekonomikrapor-2014.pdf)> (13.04.2016)
- TÜİK <
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do?d-4326216-e=5&6578706 f7274=1>> (13.04.2016)
- Türkay, M. (2009). *Sermaye Birikimi, Kalkınma, Azgelişmişlik*. Sosyal Araştırmalar Vakfı. İstanbul: Ezgi Matbaacılık.
- Türkiye Bankalar Birliği <
[http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/tumu/968/ Kredimevduat_Cesitleri-2004-2014.zip](http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/tumu/968/Kredimevduat_Cesitleri-2004-2014.zip)> (13.04.2016)
- Türkiye İhracatçılar Meclisi <
http://www.tim.org.tr/files/downloads/rakamlar/2015/12/ aralik_2015_ihr_iller.xlsx> (13.04.2016)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği <
<http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Documents/ResmiDosya/2015/2015-12.xls>> (13.04.2016)
- URAK. (2011). İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010. (http://www.mirket.net/urak/wp-content/uploads/2014/04/URAK_IllerarasıRekabetçilikendeksi2009-2010.pdf). (Erişim Tarihi: 07.02.2016).
- Yanar, R. & Kerimoğlu, G. (2011). Türkiye’de Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme ve Cari Açık İlişkisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 3(2), 191-201.
- Yurtseven, R. (2007). *Girişimcilik*. Ankara: Detay Yayıncılık.